

Список використаних джерел

1. Березин Ю. Европа на марше / Ю. Березин // Berezin Yu. Yevropa na marshe [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ros-stavropol.ru/pictures/EURO.pdf>
2. Впервые в парламент Австрии прошла новая либеральная партия / Коммерсантъ // Vpervye v parlament Avstrii proshla novaya liberalnaya partiya / Kommersant [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/doc/2308467>
3. Свобода (Австрия) / Партия Националистов // Svoboda (Avstriya) / Partiya Natsionalistov [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://rusparty.org/svoboda-ukraina/74-pravie-organizatsii/446-svoboda-avstriia-2.html>
4. Солонтай О. Свіжий подих австрійської політики / О. Солонтай // Solontai O. Svizhyi podykh avstriiskoi polityky [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://ukrajina.fnst.org/content/svizhyy-podih-avstriyskoyi-politiki>
5. Anderson R. Neos buck sceptic trends with pro-European liberalism [Electronic resource] / R. Anderson. – Mode of access: <https://www.ft.com/content/0dd6198c-6f35-11e4-b060-00144feabdc0>
6. Das Neue Österreich und Liberales Forum [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <https://partei.neos.eu/>
7. Europawahl [Elektronische Ressource] // Bundesministerium für Inneres der Republik Österreich. – Anschluss-Modus: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_wahlen/europawahl/start.aspx
8. Garczewski K. Europa i świat w austriackiej polityce w kontekście wyborów do Rady Narodowej w 2013 roku / K. Garczewski // Myśl Ekonomiczna i Polityczna. – 2014. – N.3 (46). – S.224–263.
9. Gerstl A. Der verspätete Liberalismus in Österreich nach 1945. Politische, gesellschaftliche und «liberale» Ursachen / A. Gerstl // Sozialwissenschaftliche Schriftenreihe Des internationalen institutes für liberale politik Wien. – Wien., 2066. – 64 s.
10. Geschichte des Liberalen Forum (LIF) in den Jahren 1993 bis 2014 [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <http://www.lif.at/wahlen-ergebnisse/wahlergebnisse-im-detail/>
11. Grundlagen der Politik Arbeitsheft 1: Werte und Grundsätze (2. Auflage) [Elektronische Ressource] // Politische Akademie der ÖVP. – Anschluss-Modus: http://polak.at/sites/default/files/band_01_werte_und_grundsaeetze.pdf
12. Hofer S. Die Entwicklung und Organisationsstruktur der neuen und etablierten Parteien des politischen Systems in Österreich / S. Hofer. – Wien, 2014. – 125 s.
13. Julis heißen nun Junos und sind Teil der Neos [Elektronische Ressource] // Der Standard. – Anschluss-Modus: <http://derstandard.at/1395362899082/Julis-heissen-nun-JUNOS-und-sind-Teil-der-NEOS>
14. JUNOS [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <http://tuwas.junos.at/start>
15. JUNOS – Junge Liberale Studierende [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <http://studierende.junos.at/wer-wir-sind/>
16. Karin Resetarits ermöglicht JULIs Antreten [Elektronische Ressource] // Der Standard. – Anschluss-Modus: <http://derstandard.at/1237230324841/Karin-Resetarits-ermoeglicht-JULIs-Antreten>
17. Liberales Forum [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <http://www.lif.at/>
18. Mulej O. National Liberal Heirs of the Old Austria: «Deviations» in Liberal Party Traditions, 1867–1918 [Electronic resource] / O. Mulej // What Do Ideas Do?, ed. A. Lisiak, N. Smolenski, Vienna: IWM Junior Visiting Fellows' Conferences, Vol.33. – Mode of access: <http://www.iwm.at/publications/5-junior-visiting-fellows-conferences/vol-xxxiii/national-liberal-heirs-of-the-old-austria/>
19. Muller C. The social and demographic structure of Austrian parties, 1945–93 / C. Muller, Peter A. Ulram // Party politics. – Vol.1, No.1. – P.145–160.
20. Nationalratswahl, Historischer Rückblick [Elektronische Ressource] // Bundesministerium für Inneres der Republik Österreich. – Anschluss-Modus: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_wahlen/nationalrat/NRW_History.aspx
21. Pläne für ein Neues Europa [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <https://partei.neos.eu/wp-content/uploads/2014/05/P1%C3%A4ne-f%C3%BCr-ein-neues-Europa.pdf>
22. Prior T. Austroliberalismus 2013: Ein Überblick [Elektronische Ressource] / T. Prior, U. Weiser // Die Presse. – Anschluss-Modus: http://diepresse.com/home/innenpolitik/1340194/Austroliberalismus-2013_Ein-Ueberblick

23. Satzung NEOS – Das Neue Österreich und Liberales Forum [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: https://partei.neos.eu/wp-content/uploads/2017/05/NEOS_Satzung_220417.pdf
24. Tschofen F. VdU, FPÖ, LiF, BZÖ: Die vielen Gesichter des Dritten Lagers. Parteigründungen und Parteiabspaltungen im Dritten Lager seit 1945 / F. Tschofen. – Wien, 2012. – S.116–117.
25. Unsere pläne für ein Neues Österreich [Elektronische Ressource]. – Anschluss-Modus: <https://partei.neos.eu/wp-content/uploads/2016/07/NEOS-PLAENE-OESTERREICH-2016-Online-Einzel.pdf>

Parlyk V. I., senior lecturer, Department of philosophy and sociology, Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), parlykvladislav@gmail.com

The liberal direction in the party system of modern Austria

The situation of liberal parties in the political system of modern Austria, electoral preferences regarding liberal parties, the social structure of voters and party members are examined. Analyzed are the essential features of the formation and development of liberalism in Austria, the organizational structure, program principles and official positions of liberal parties. Actual factual and statistical data reflecting the state of the problem are given. The purpose of this article is to determine the place of Austrian liberal parties in the party system of the country. The importance and necessity of a positive outlook for the existence of a liberal ideology in Austria is underlined.

Keywords: party system, liberalism, liberal parties and movements of modern Austria, program principles, official positions, elections, electoral support.

* * *

УДК 329.12

Перепелиця Н. О., аспірантка кафедри політології, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), n.perepelytsia.n@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ФРЕНСІСА ФУКУЯМИ

Аналізуються особливості політичної концепції дослідника сучасних проблем ліберальної демократії, визначається їх значення для розвитку української держави на шляху інтеграції до Європейської спільноти.

Ключові слова: бюрократія, демократія, лібералізм, громадянське суспільство, політична відповідальність, верховенство права, довіра, сильна держава, політична система.

Френсіс Фукуяма вважається одним із найвідоміших політологів Сполучених Штатів. Він належить до класичного типу західних висококваліфікованих американських інтелектуалів, які поєднують викладацьку діяльність, наукову роботу, діяльність в уряді та керівництво «мозковим центром». Він – публічний експерт, до його думки прислухаються політики-практики найвищого рівня. Однак головне у тому, що він здобув відомість завдяки концепції, яка виявилася парадигматичною з точки зору інтерпретації сучасного світового розвитку.

Народження концепції Ф. Фукуяма зумовлене грандіозними потрясіннями кінця ХХ ст. На межі 1980–1990-х років було зруйновано соціалістичну систему в СРСР та країнах Центральної та Східної Європи, а разом з нею світоустрій, який утримувався протистоянням між соціалістичною та капіталістичною системами. Виникла гостра необхідність в оперативному осмисленні не лише того, чому це відбулося, але і того, які нові перспективи світового розвитку відкриваються, з якими новими викликами будуть змушені зіштовхнутися переможці у «Холодній війні». Концепція Ф. Фукуяма була концентрованим вираженням тих очікувань та побоювань, якими переймалися не лише

академічні кола, але і широкий загал. Саме цим пояснюється той факт, що не дуже відомий до того навіть політологічній спільноті американський вчений Ф. Фукуяма став знаменитістю міжнародного масштабу ледь не на другий день після появи його статті «Кінець історії?» у 1989 році. Спираючись на вчення Гегеля, Фукуяма підводив підсумок епохи, що завершувалася та намічав орієнтири на майбутнє.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей політичної концепції Ф. Фукуяма.

У 1989 р. Ф. Фукуяма опублікував статтю «Кінець історії?», у якій констатував, що реформістські рухи у Радянському Союзі та Східній Європі, а також поширення споживацької культури на більшій частині земної кулі є свідченням триумфу західної цивілізації [3].

Концепція Ф. Фукуяма претендує на пояснення перебігу, підсумків і перспектив протікання світової історії, особливо нещодавнього минулого і найближчого майбутнього. В її межах розглядається розвиток лібералізму (консерватизму, неолібералізму) як єдиної «життєздатної ідеології, що має всесвітньо-історичне значення» [4, с. 148], на базі якої виникає універсальна західна ліберальна демократія як остаточна форма управління.

Всю концепцію Ф. Фукуяма, мабуть, можна коротко висловити у двох його основних тезах. Перша: «Те, чому ми, ймовірно, є свідками, – не просто кінець холодної війни або чергового періоду післявоєнної історії, але кінець історії як такої, завершення ідеологічної еволюції людства і універсалізації західної ліберальної демократії як остаточної форми управління» [4, с. 134–135]. Друга: «Триумф Заходу, західної ідеї очевидний насамперед тому, що у лібералізмі не залишилося ніяких життєздатних альтернатив» [4, с. 134].

Але в чому, власне, полягає «кінець історії»? По-перше, це наявність в суспільстві певної свідомості, сприятливого лібералізму, а також самого лібералізму як універсальної ідеології, теоретична істинність положень якого є абсолютною, а їх поліпшення або вдосконалення неможливе. По-друге, «кінець історії» – це широке поширення на даному етапі західної споживчої культури і західної культури в цілому. По-третє, цей процес є частиною незаперечної перемоги економічного лібералізму взагалі і веде до неї як складової частини «кінця історії». По-четверте, перемога економічного лібералізму обумовлює і перемогу лібералізму політичного: «Політичний лібералізм йде слідом за лібералізмом економічним – повільніше, ніж багато хто сподівався, проте, мабуть, неминуче» [4, с. 141]. По-п'яте, «кінець історії» – це перемога капіталізму. Е. Гідденс, розкриваючи сутність ідей Ф. Фукуяма, пише: «Фукуяма стверджує, що ідеологічні битви минулих часів закінчені. Кінець історії – це кінець альтернатив... Капіталізм переміг у своїй довгій битві з соціалізмом» [2, с. 377]. По-шосте, «кінець історії» означає перебудову всієї системи міжнародних відносин. По-сьоме, «кінець історії» – це триумф Заходу. Ф. Фукуяма розглядає Захід як якусь єдину цілісність. Він не бачить між його країнами будь-яких істотних відмінностей, ідеологічних, політичних і навіть соціокультурних, а головне – не бачить

відмінностей економічних інтересів, що існують між ними, економічної конкуренції, економічної боротьби, економічного конфлікту. Якщо ж бачить, то не надає їм значення, можливо, вважаючи їх другорядними, тимчасовими, випадковими. По-восьме, кінець історії ділить сучасний світ на дві частини. Одна з них буде належати історії, інша – постісторії, вони будуть мати абсолютно різні соціальні якості, характеристики і особливості. Власне, всю еволюцію людства можна також розділити на два тимчасових періоди: власне історію і постісторію.

Говорячи про історію, основну увагу Ф. Фукуяма приділяє ХХ століттю, протягом якого лібералізму як ідеології і як політичному руху довелося послідовно боротися спочатку із залишками абсолютизму, потім з більшовизмом, потім з фашизмом і, «нарешті, з новітнім марксизмом, що загрожували втягнути нас в апокаліпсис ядерної війни» [4, с. 134]. Однак головних викликів лібералізму, втілених в «значущих соціальних і політичних силах і рухах» [4, с. 139], що є частиною світової історії, було два – фашизм і комунізм.

Фашизм виходив з того, що протиріччя лібералізму, політична слабкість Заходу, його моральний розклад не могли бути усунені в його межах. Для цього необхідна сильна держава і «нова людина», які «спираються на ідею національної винятковості» [4, с. 139]. Але фашизм був знищений світовою війною. Це було не просто матеріальною поразкою, але і поразкою ідеї. Більш того, «експансіоністський ультранационалізм, обіцяючи нескінченні конфлікти і в кінцевому підсумку військову катастрофу, позбувся будь-якої привабливості... ця ідеологія загинула не тільки матеріально, а й на рівні свідомості» [4, с. 140].

Більш серйозним викликом лібералізму був комунізм як друга велика альтернатива. З точки зору марксизму, ліберальному суспільству притаманне нерозв'язане фундаментальне протиріччя між працею і капіталом. Однак Ф. Фукуяма стверджує: «Класове питання успішно вирішене Заходом... Сучасний американський егалітаризм являє собою те безкласове суспільство, яке передбачав Маркс. Це не означає, що в Сполучених Штатах немає багатих і бідних або що розрив між ними в останні роки не збільшився. Однак коріння економічної нерівності – не в правовій і соціальній структурі нашого суспільства, яке залишається фундаментально егалітарним і помірно перерозподільним; справа швидше в культурних і соціальних характеристиках складових його груп, що дісталися у спадок від минулого» [4, с. 140]. Тобто вже в період історії класове питання відійшло на другий план, втративши свою актуальність, значимість і привабливість.

У добу постісторії в деяких країнах залишається окремі правовірні марксистки, але ні у одній крупній державі як цілісного соціального інституту ця ідеологія не залишиться на озброєнні, вона зазнала краху.

У період постісторії немає ніякої необхідності, щоб всі суспільства і держави були ліберальними, досить, «щоб були забуті ідеологічні претензії на інші, більш високі форми спільного існування» [4, с. 144]. Це буде період деідеологізованого світу. Тому актуалізуються «неореалістичні» теорії, в яких стверджується, що ідеології були лише прикриттям для великодержавних

інтересів тих чи інших держав і що саме останні спричиняють досить високий рівень суперництва і конфліктів між націями. Крім того, в період постісторії «суперництво і конфлікти триватимуть в тому вигляді, як це було в ХХ ст.» [4, с. 146].

Уже після поразки фашистської Німеччини законність будь-яких територіальних захоплень була дискредитована, а модель великодержавної поведінки, характерна для ХІХ століття, стала справжнім анахронізмом. «Міжнародне життя в тій частині світу, яка досягла кінця історії, в набагато більшому ступені зайняте економікою, а не політикою або військовою стратегією» [4, с. 146], – вважав Ф. Фукуяма. Якщо ж серйозно виходити з неореалістичних теорій, стверджуючи він, тобто з «природної» в душі суперництва поведінки країн Заходу, то слід припустити, що Німеччина і Франція, озираючись одна на одну, будуть озброюватися, як це вони робили в тридцять роки ХХ ст. Власне, «припущення, що Росія, відмовившись від експансіоністської комуністичної ідеології, почне знову з того, на чому зупинилася перед більшовицькою революцією, просто курйозне» [4, с. 147].

Зникнення марксизму–ленінізму в Китаї і Радянському Союзі означатиме крах його як життєздатної ідеології, що має всесвітньо–історичне значення, втрату ним своєї претензії на авангардну роль в історії. Внаслідок чого буде відбуватися розширення «спільного ринку» (політичного) в міжнародних відносинах, у світовій політиці і в світі в цілому, а це «знизить імовірність серйозного міждержавного конфлікту» [4, с. 148].

Разом з тим міжнародні конфлікти не зникнуть взагалі. Постісторичний світ буде розділений на дві частини (історію та постісторію) і конфлікти в ньому будуть цілком можливі. Можливим буде конфлікт:

а) між історичними державами;

б) між історичними і постісторичними країнами. Ці конфлікти можуть відбуватися на етнічному або націоналістичному ґрунті, оскільки ці імпульси вичерпають себе і в постісторичному світі, в них збережеться високий рівень насильства, який може навіть зростати. Конфлікти цих типів («а» і «б») можуть відбуватися, наприклад, у формі тероризму або національно–визвольних воєн;

в) можливі також конфлікти між постісторичними державами на основі їх ностальгії за історією в формі «несерйозного» конфлікту, а також суперництва (конфлікт) між ними з приводу рішення «приземлених економічних і технічних проблем» [7, с. 30].

Але не можливі «серйозні конфлікти» між державами, що знаходяться в рамках постісторії, «для серйозного конфлікту потрібні великі держави, які все ще знаходяться в рамках історії; а вони–то якраз і йдуть з історичної сцени» [4, с. 148].

Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями зазнала серйозної і широкої критики на Заході. Хантінгтон, наприклад, відніс її до групи концепцій, позначеної ним як парадигма 2гармонійного світу». Розкриваючи її сутність, він писав: «Одна широко озвучена парадигма була заснована на передумові, що кінець «холодної війни» означав кінець широкомасштабного конфлікту в глобальній політиці та виникнення одного щодо гармонійного світу. Найбільш широко обговорюване

формулювання цієї моделі – теза про «кінець історії», висунута Френсісом Фукуямою» [7, с. 30]. З точки зору Хантінгтона, ця парадигма являє собою не що інше, як «передчуття ейфорії», що породило ілюзію гармонії, яка незабаром розвіялась. З одного боку, в світі стали відбуватися численні криваві етнічні конфлікти («етнічні чистки») і «за п'ять років після падіння Берлінської стіни слово «геноцид» чулося набагато частіше, ніж за будь-які п'ять років «холодної війни» [1, с. 32].

З іншого боку і США, і ООН виявилися нездатні придушити або хоча б локалізувати ці криваві регіональні конфлікти. Крім того, в світі відбувається відродження неокомуністичних і неофашистських рухів, інтенсифікація релігійного фундаменталізму, завершується період «дипломатії посмішок» і «політики» та з боку Росії в її відносинах із Заходом. Тому, робить висновок Хантінгтон, «парадигма гармонійного світу занадто відірвана від реальності, щоб бути корисним орієнтиром у світі після «холодної війни» [7, с. 32]. Цей висновок відноситься і до концепції Ф. Фукуями.

Валлерстайн, в свою чергу, стверджує: «Руйнування Берлінського муру і подальший розвал СРСР були схвально сприйняті як падіння комуністичних режимів і крах марксизму–ленінізму – однієї з ідеологічних сил сучасного світу. Очевидно, так воно і є. Ці події також відзначалися як остаточна перемога ідеології лібералізму. Таке твердження означає абсолютно невірне сприйняття дійсності. Зовсім навпаки, саме ці події ще більшою мірою свідчили про крах лібералізму і рішучий вступ світу в епоху «після лібералізму» [1, с. 5].

Точка зору Валлерстайна цікава і важлива тим, що вона абсолютно протилежна погляду Ф. Фукуями щодо перспектив існування, функціонування і ролі лібералізму в даний час. Крім того, порівнюючи їх підходи до оцінки лібералізму, можна припустити або взагалі зробити висновок про те, що вони пишуть про різні лібералізми, що вони розуміють під лібералізмом абсолютно різні ідеолого–теоретичні конструкції.

Сьогодні, як вважає Ф. Фукуяма, існує глобальний консенсус з приводу легітимності ліберальної демократії, принаймні в принципі. Як пише економіст Амартія Сен, «хоча демократія не практикується повсюдно і далеко не скрізь приймається, згідно загальносвітової точки зору, демократична форма правління нині досягла статусу, коли її вважають в цілому правильною». Найбільшою мірою її приймають в країнах, що досягли того рівня матеріального благополуччя, коли більшість громадян можуть вважати себе представниками середнього класу, тому спостерігається кореляція між високим рівнем розвитку і стабільністю демократії.

Сьогодні у світі існує взаємозв'язок між економічним зростанням, соціальними змінами і верховенством ліберально–демократичної ідеології. І при цьому конкурентоспроможна ідеологічна альтернатива не вимальовується. Марксистична утопія, тому що зрілий капіталізм створив суспільство, основою якого був середній, а не робочий клас. Але що коли подальший розвиток технологій і глобалізації підірве середній клас і зробить неможливим досягнення статусу середнього класу для більшості громадян країн, що розвиваються?

Ф. Фукуяма вважає тривожним той факт, що блага нового порядку сконцентровані у дуже невеликій групі людей у сфері фінансів і високих технологій, інтереси яких домінують у ЗМІ і у загальнополітичних дискусіях.

У політичному плані нова ідеологія повинна підтвердити перевагу демократичної політики над економікою, а також знову закріпити легітимність держави як виразника суспільних інтересів. Але програми, які вона повинна просувати для захисту життя середнього класу, не можуть спиратися тільки на існуючий механізм держави загального благоденства. Ця ідеологія повинна якось змінити держсектор, зробивши його незалежним від нинішніх зацікавлених осіб, використовуючи при цьому нові підходи, що базуються на технологіях, для надання послуг. Вона також повинна рішуче заявити про необхідність перерозподілу благ і представити реалістичний шлях до припинення домінування груп інтересів у політиці.

Глобалізацію потрібно розглядати не як невідворотний факт, а як виклик і можливість, яку необхідно ретельно контролювати політично. Нова ідеологія не буде вважати ринок самоціллю, швидше вона повинна оцінювати світову торгівлю і інвестиції з точки зору не тільки накопичення національного багатства, але й внеску у процвітання середнього класу.

Першочерговим питанням при побудові сильної держави є подолання слабкості держави, яка проявляється через відсутність вертикальної керованості, що, передусім, потребує посилення ролі та інституціоналізації її ресурсного потенціалу. В межах пострадянської практики побудова сильних держав традиційно характеризується обмеженням демократії, запровадженням практик тотального управління, не здатного забезпечити ефективний розвиток, легітимністю адміністративного контролю, упорядкованістю відносин між державою та громадянином та політичною стабільністю. В результаті цього чіткі методологічні принципи, які вочевидь мають бути покладені в основу побудови сильної держави, виявляються делегітимованими. Тим самим підміняються критерії побудови такої моделі держави, оскільки «сильна влада» та «сильний політичний режим» виступають базовими інструментами легітимізації сильної держави. Більше того, пострадянські практики побудови сильної держави базують свою технологію на утвердженні сильного політичного режиму та силовому підпорядкуванні суспільства інтересам держави [3].

В цьому якраз і полягає принципова відмінність методології побудови сильної держави на пострадянському та європейському просторі, де акцент ставиться передусім на необхідності налагодження ефективної взаємодії влади із громадськістю як базового імперативу посилення потенціалу держави. Варто зазначити, що на пострадянському просторі поняття сильної держави ототожнюється з поняттям ефективної держави, здатної гарантувати громадянам стабільність, досягнути якої можливо лише спираючись на сильний політичний режим. Однак така концепція побудови сильної держави також може містити певні методологічні суперечності, які передусім перебувають в площині персоніфікації діяльності політичних лідерів, пов'язаної з тим, чи може слабкий

політичний лідер забезпечити побудову сильної держави, функціональну дієвість її інституційних структур. Така функціональна дієвість, на нашу думку, залежить від чіткого розуміння змісту національних інтересів, обґрунтування потреби прописати їх на рівні державної ідеології, що безпосередньо дасть змогу конкретизувати зовнішньо-політичний та зовнішньо-економічний курс, який посилить геополітичну могутність держави у світі. Слід особливо наголосити на тому, що визначальним критерієм побудови сильної держави є запровадження практики комунікування влади та суспільства, що має сприяти підвищенню протестного потенціалу суспільства, а це, у свою чергу, посилить підзвітність влади, укріпить потенціал сильної держави.

Френсіс Фукуяма досить уважно стежить за подіями в Україні ще з часів так званої «Помаранчевої революції». У вересні 2013 року, за два місяці до Євромайдану, він був у Києві і під час однієї зі своїх лекцій з глибоким розчаруванням говорив про провал демократичних перетворень в Україні, наслідком яких стало президентство Віктора Януковича. Українці один раз вже здивували світ своїм прагненням змін в 2004 році, а коли трапився провал, вони здивували світ ще раз в 2014 році. В цьому сенсі, це величезний потенціал, який тепер потрібно направити на те, щоб змусити чиновників і політиків працювати як єдина політична система.

Як Україні отримати успішну владу? Потрібно перейти від критики влади і зсередини змусити владу керувати країною. Це дуже важливий момент, тому що не можна зробити все, залишаючись виключно в громадянському суспільстві. Громадянське суспільство може бути сторожовим собакою, може змусити уряд бути підзвітним, але не може управляти країною. Ф. Фукуяма впевнений, що для цього активісти громадянського суспільства повинні зробити цей крок і стати інсайдерами.

Після протестів необхідно йти в політику, а не чекати перетворення старої політичної еліти на потрібну суспільству. У громадянського суспільства існує стійка думка, що всі політики погані, що уряд поганий. І якщо є люди, які хочуть щось змінити, вони повинні піти в політику і зробити це самі.

Головне питання нового керівництва країни – це ефективне, прозоре і зрозуміле управління з одного боку, і позбавлення від корупції з іншого. І зараз для Френсіса Фукуяма очевидно, що якщо якість управління країною в Україні не відповідатиме вимогам і очікуванням людей, це призведе до чергового занепаду, який тепер вже може виявитися критичним.

Висновок. На завершення слід зазначити, що значимість і актуальність для нашого часу концепції Френсіса Фукуяма обумовлена тим, що її зміст дає зрозуміти основи і причини розколу Заходу (наприклад, односторонність прийняття рішень Сполученими Штатами), причини розпочатої боротьби між лібералізмом і консерватизмом (неолібералізмом), політична і економічна реалізація ідей якого зумовила виникнення справжнього (в наші дні) глобальної економічної і, в першу чергу, фінансової кризи (наприклад, вільний нерегульований потік неконтрольованого капіталу), особливостей заломлення загальної світової кризи в Україні (зокрема,

впливу західної культури споживання, що реалізується населенням за допомогою негатованого кредитування).

Сьогодні Ф. Фукуяма різко критикує основні положення неолібералізму (в тому числі і ряд ідей, викладених ним самим в розглянутій вище концепції), а також спроби їх реалізації в міжнародній політиці. Отже, політична концепція Френсіса Фукуями, що вже належить до класиків сучасної політичної і соціальної теорії, має стати дороговказом українському суспільству на шляху ефективних реформ всіх аспектів його життя.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн Иммануэль. После либерализма: Пер. с англ. / Под ред. Б. Ю. Кагарлицкого. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с.
2. Гидденс Э. Социология. Изд. 2–е, полностью перераб. и доп. / Э. Гидденс. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 632 с.
3. Панченко В. Кінець історії. Кінець комунізму? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ex21.com.ua/standpoint/79-2.htm>
4. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. – №3. – С.134–148.
5. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер. с англ.] / Фрэнсис Фукуяма. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 220 с.
6. Фукуяма Ф. Великий крах: Людська природа і відновлення соц. порядку / Пер. з англ. В. Дмитрук. – Львів: Кальварія, 2005. – 376, [1] с.
7. Шість тез Ф. Фукуями про Україну, Росію і майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tvoemisto.tv/news/6_tez_frensisa_fukuyamy_pro_ukrainu_rosiyu_i_maybutnie_65766.html

References

1. Vallerstajn Immanuel'. Posle liberalizma: Per. s angl. / Pod red. B. Ju. Kagarlickogo. – M.: Editorial URSS, 2003. – 256 s.
2. Giddens Je. Sociologija. Izd. 2–e, polnost'ju pererab. i dop. / Je. Giddens. – M.: Editorial URSS, 2005. – 632 s.
3. Panchenko V. Kinec' istorii'. Kinec' komunizmu? [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ex21.com.ua/standpoint/79-2.htm>
4. Fukujama F. Konec istorii? // Voprosy filosofii. – 1990. – №3. – S.134–148.
5. Fukujama F. Sil'noe gosudarstvo: Upravlenie i mirovoj porjadok v XXI veke: [per. s angl.] / Frjensis Fukujama. – M.: ACT: ACT MOSKVA: HRANITEL', 2006. – 220 s.
6. Fukujama F. Velykyj krah: Ljuds'ka pryroda i vidnovlennja soc. porjadku / Per. z angl. V. Dmytruk. – L'viv: Kal'varija, 2005. – 376, [1] s.
7. Shist' tez F. Fukujamy pro Ukrai'nu, Rosiju i majbutnje [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://tvoemisto.tv/news/6_tez_frensisa_fukuyamy_pro_ukrainu_rosiyu_i_maybutnie_65766.html

Perepelytsia N. O., postgraduate student of the Department of Political Science, Kyiv National University Taras Shevchenko (Ukraine, Kyiv), n.perepelytsia.n@gmail.com

Features of political concept of Francis Fukuyama

The peculiarities of the political base of noted scholar of modern problems of liberal democracy are analyzed in this paper. Their importance for the development of Ukrainian State in the way of the integration into the European Community is determined.

Keywords: *bureaucracy, democracy, liberalism, civil society, political accountability, rule of law, trust, strong state, political system.*

УДК 355:327+351.86(438)

Андриянова Н. М.,
науковий співробітник, Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського (Україна, Київ), andriianova_nina@ukr.net

АНАЛІЗ ЗМІН У БЕЗПЕКОВОМУ ПРОСТОРИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В ПЕРІОД ДО І ПІСЛЯ ВСТУПУ В НАТО

Проаналізовані зміни викликів та загроз для Республіки Польща на межі тисячоліть, під час падіння комуністичного режиму, розпаду Організації Варшавського Договору, під час її інтегрування в структуру Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу та по сьогоднішній час. Досліджено трансформацію нормативно-правового забезпечення національної безпеки Республіки Польща щодо зовнішніх загроз. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: системний, порівняльний та ретроспективний аналізи. Основні одержані висновки полягають в наступному: до і після вступу в НАТО Польща мала свої виклики і загрози, які змінювались залежно від політичного рішення щодо вступу Польщі в НАТО, залежно від змін оточуючого безпекового середовища та виникнення абсолютно нових викликів сьогодення. Вступ Республіки Польща до НАТО, забезпечення присутності військ Альянсу на її території є одним з ключових досягнень польської зовнішньої політики, щодо зменшення існуючих безпекових загроз.

Ключові слова: *виклики, загрози, трансформація, збройні сили, сектор безпеки, НАТО, Республіка Польща.*

Одна з країн засновників Варшавського Договору Польща зазнає багатогранні зміни та трансформації та прикладає зусилля забезпечити важливий вклад в систему світової безпеки. Цікаво простежити за зміною викликів та загроз для Польщі в періоді падіння комуністичного режиму, розпаду Організації Варшавського Договору (ОВД); які загрози виникли до вступу в НАТО та як Польща вирішує свої попередні загрози і, можливо, виникають нові після вступу в НАТО.

Дослідженнями з даної тематики займалися і польські і українські дослідники. В статті досліджені роботи таких авторів як Я. Тимків [5], Р. Купецкі [2], С. Кулік та Ю. Клімчук [3]. Стаття базується на положеннях офіційних документів («Стратегія оборони Польських збройних сил», «Національна стратегія безпеки Республіки Польща» [7], «Бачення Польських збройних сил зразка 2030 року» [9]), рапортах та звітних матеріалах («Стратегічний оборонний огляд. Професійні Польські збройні сили в сучасній державі» [8], Офіційний звіт здобутків перших років після вступу Польщі в НАТО «Рапорт Польща–НАТО» [1]).

Метою статті є проведення аналізу еволюції викликів та загроз безпековому простору Республіки Польща в період 90-х рр. та по сьогоднішній час.

Кінець холодної війни та поширення демократичних цінностей спричинено розпадом Радянського союзу, все це змусило країни світу переглянути свої зовнішні загрози.

У своєму Рапорті Польща–НАТО написаному в 1995 р. (Варшава: Інститут зі зв'язків з громадськістю, 1995), автори самої вражаючої групи колишніх високопоставлених посадових осіб з Міністерства закордонних справ та Національної оборони, що включають: два колишні міністра закордонних справ А. Олеховський (1993–1995) і К. Скубішевській (1989–1993), один заступник міністра закордонних справ А. Ананіч (1992–1994), один колишній міністр національної оборони Я. Онишкевич (1992–1993) та інші визначили виклики і загрози для